

224032 - ھېيت نامىزىنىڭ تەكبىرلىرى سانىدا ئىختىلاپ قىلىشقان كىشىگە ئىقتىدا قىلىپ ناماز ئوقۇشنى رەت قىلىدىغان كىشىلەر توغرىسىدا

سۇئال

ھېيت نامىزىدا ئېيتىلىدىغان ئارتۇق تەكبىر ئالتمۇ ياكى ئون ئىككىمۇ؟ چۈنكى بۇ مەسىلە توغرىسىدا بىزنىڭ ھەنەپى مەزھەپ قارىشىدىكى قېرىنداشلىرىمىز بىلەن سەلەپى قاراشتىكى قېرىنداشلىرىمىز ئارىسىدا چوڭ ئىختىلاپ بار، سەلەپى قاراشتىكىلەر: بىز ھەنەپى مەزھەپ قارىشىدىكىلەرگە ئەگىشىپ ھېيت نامىزى ئوقۇمايمىز، ئەگەر ئۇلار نامازدا 12 تەكبىرنى تولۇق ئېيتسا ئاندىن ئوقۇيمىز دەيدۇ، ئەمما ھەنەپىلەر ئۇنداق قىلمايدۇ، شۇنىڭ ئۈچۈن ھېيت نامىزى بىر ئورۇندا ئوخشىمايدىغان ۋاقىتتا ئىككى قېتىم ئادا قىلىنىدۇ، شەرىئەتتە بۇنداق قىلىش توغرىمۇ؟ ئۇلارنىڭ ئارىسىنى ئىسلاھ قىلغۇدەك بىر يول تېپىلماسمۇ؟ يەنى بىر قېتىملىق ھېيت نامىزىنى ھەنەپى مەزھىبى قارىشى بويىچە، يەنە بىر قېتىملىق ھېيت نامىزىنى سەلەپى مەزھەب قارىشى بويىچە ئوقۇساق بولماسمۇ؟، بۇ توغرىدا چۈشەنچە بېرىشىڭلارنى سورايمىز.

ئىخچام جاۋاب

سۆزىمىزنىڭ

خۇلاسەسى: ھېيت نامىزىدىكى ئارتۇق تەكبىرلەر توغرىسىدىكى ئىختىلاپ سەۋەبىدىن مۇسۇلمانلارنىڭ بىرلىكىنى پارچىلاش، نامازنى قايتا ئوقۇش توغرا بولمايدۇ. ھېيت نامىزىنى ھەر بىر جامائەت-گۇرۇھ ئۆز ئالدىغا ئايرىم ئوقۇش بولسا دىندا ئىنكار قىلىنىدىغان بىدئەت ئىشلارنىڭ جۈملىسىدندۇر. شۇنداقلا مۇسۇلمانلارنىڭ بىرلىك سېپىنى پارچىلاشتۇر، ئەقلى-ھوشى جايىدا بولغان كىشى ئۈممەتنى بۆلىدىغان بۇنداق ئىشنى قىلمايدۇ.

بىر

قېتىم سەلەپى قاراش بويىچە يەنە بىر قېتىم
ھەنەپىي قاراش بويىچە ھېيت نامىزى ئوقۇيمىز دېگەن
سۆز توغرا ئەمەس.

ھەممەيلەن پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام
ۋە ساھابىلەرنىڭ يولىدىن ئىبارەت بىر يول بىلەن
ئىبادەت قىلىشقا بۇيرۇلغان، بۇ يول بولسا ئىمام ئەبۇ
ھەنىپە، ئىمام مالىك، ئىمام شافىئى ۋە ئىمام ئەھمەد
قاتارلىق ئىسلام ئالىملىرىنىڭ تۇتۇپ ماڭغان يولىدۇر. ساھابىلار ۋە باشقا ئىماملارنىڭ
قىلىشقان ئىختىلاپلىرى يوللۇق ئىختىلاپ بولۇپ، بۇ ئىختىلاپ ئۈچۈن
كۆڭلى-كۆكسىمىزنى كەڭرى تۇتىشىمىز لازىم. ئاللاھ
تائالا بارلىق مۇسۇلمانلارنى ھەق يولدا مۇستەھكەم
قىلىسۇن.
ئۇلارنىڭ قەلبىنى ھەقىقەتكە بىرلەشتۈرسۇن.

ئاللاھ

تائالا

ھەممىدىن

ياخشى

بىلگۈچىدۇر.

تەپسىلى جاۋاب

بارلىق گۈزەل ماختاشلار ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى بولغان ئاللاھ تائالاغا خاستۇر. پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئۇنىڭ ئائىلە تاۋابىئاتلىرى ۋە ساھابىلىرىغا ئاللاھ تائالانىڭ رەھمەت-سالاملىرى بولسۇن.

بىرىنچى: بۇ ئىلگىرى ساھابىلار، تابىئىنلار ۋە مەزھەپ ئىماملىرى ئۆز-ئارا ئىختىلاپ قىلىشقان ئىجتىھادىي مەسىلىلەردىن بىرى بولۇپ، بۇ مەسىلىدە ئۇلار ئون خىلدىن ئارتۇققاراشنى بايان قىلغان.

پىقھى ئېنىسكلوپېدىيىسى 13-توم 209-بەتتە مۇنداق بايان قىلىنغان: مالىكى ۋە ھەنبەلىي ئالىملىرى مۇنداق دەيدۇ: ھېيت نامىزىدا بىرىنچى رەكئەتتە ئالتە تەكبىر، ئىككىنچى رەكئەتتە بەش تەكبىر ئېيتىلىدۇ، بۇ قاراش مەدىنە مۇنەۋۋەرىدىكى يەتتە پىقھى ئالىمى ۋە ئۆمەر ئىبنى ئابدۇلئەزىز، زۆھرى ۋە مۇزەنىي قاتارلىق ئالىملارنىڭ قارىشىدۇر.

بۇنىڭدىن شۇ ئاشكارا بولىدىكى، ئۇلار ناماز باشلاش تەكبىرىنى بىرىنچى رەكئەتتىكى ئارتۇق تەكبىرگە قېتىپ يەتتە دەپ سانىغان، شۇنىڭدەك سەجدىدىن كېيىن ئىككىنچى رەكئەتكە تۇرىدىغان تەكبىرنىمۇ ئىككىنچى رەكئەتتە ئېيتىلىدىغان بەش تەكبىرگە قېتىپ ھېسابلىغان.

ھەنبەلىي مەزھەپ ئالىملىرىنىڭ قارىشى ۋە ئىمام ئەھمەدتىن بولغان بىر رىۋايەتتە: ھېيت نامىزىدا ئارتۇق تەكبىردىن ئالتە تەكبىر ئېيتىلىدۇ، بىرىنچى رەكئەتتە ئۈچ تەكبىر، ئىككىنچى رەكئەتتە ئۈچ تەكبىر ئېيتىلىدۇ. بۇ ئىبنى مەسئۇد، ئەبۇ مۇسا ئەشئەرىي، ھۇزەيپە ئەلىيەمانىي، ئۇقبە ئىبنى ئامىر، ئىبنى زۇبەير، ئەبۇ مەسئۇد ئەلبەدرى، ھەسەن ئەلبەسرىي، مۇھەممەد ئىبنى سىيرىن، سۇپيان ئەسسەۋرىي ۋە كۇپە ئالىملىرىنىڭ قارىشى شۇنداقلا بۇ قاراش ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىنمۇ رىۋايەت قىلىنغان.

ئىمام شافئىي رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: ھېيت نامىزىدا ئېيتىلىدىغان ئارتۇق تەكبىر بىرىنچى رەكئەتتە يەتتە، ئىككىنچى رەكئەتتە بەش قېتىم ئېيتىلىدۇ.

ئىمام ئەينىي رەھىمەھۇللاھ ھېيت نامىزىدا ئېيتىلىدىغان ئارتۇق تەكبىر توغرىسىدا ئون توققۇز خىل قاراشنى زىكر قىلغان.

ئىمام شەۋكانىي رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: ئىسلام ئالىملىرى ئىككى رەكەت ھېيت نامىزىدا ئېيتىلىدىغان، تەكبىرلەرنىڭ سانى ۋە ئورنى توغرىسىدا ئىختىلاپ قىلىشىپ ئون خىل قاراشنى بايان قىلدى، ئۇ قاراشلارنىڭ بىرىنچىسى: بىرىنچى رەكئەتتە قىرائەتتىن بۇرۇن يەتتە تەكبىر ئېيتىلىدۇ، ئىككىنچى رەكئەتتە قىرائەتتىن ئىلگىرى بەش تەكبىر ئېيتىلىدۇ دېيىلگەن.

ئىمام ئىراقىي رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: يۇقىرىدا بايان قىلىنغان قاراش ساھابىلار، تابىئىنلار ۋە كۆپچىلىك مەزھەپ ئىماملىرىنىڭ قارىشىدۇر.

ئىككىنچىسى: نامازنى باشلاش تەكبرى بىرىنچى رەكئەتتىكى يەتتە تەكبرىنىڭ قاتارىدىن ھېسابلىنىدۇ، بۇ ئىمام مالىك، ئىمام ئەھمەد ۋە مۇزەننى قاتارلىق ئالىملارنىڭ قارىشىدۇر.

ئۈچىنچى: بىرىنچى رەكئەتتە يەتتە ۋە ئىككىنچى رەكئەتتە يەتتە تەكبرى ئېيتىلىدۇ، بۇ ئەنەس ئىبنى مالىك، مۇغەررە بىن شۇئبە، ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ، سەئىد ئىبنى مۇسەيب، ئىبراھىم نەخەئىي قاتارلىق ئالىملارنىڭ قارىشىدۇر.

تۆتىنچى: بىرىنچى رەكئەتتە ناماز باشلاش تەكبرىدىن كېيىن قىرائەت قىلىشتىن ئىلگىرى ئۈچ تەكبرى ئېيتىدۇ، ئىككىنچى رەكئەتتە قىرائەتتىن كېيىن ئۈچ تەكبرى ئېيتىدۇ، بۇ ئىبنى مەسئۇد، ئەبۇ مۇسا ئەشئەرى ۋە ئىبنى مەسئۇد ئەنسارى قاتارلىق ساھابىلاردىن رىۋايەت قىلىنغان، سۇپيان سۇۋرى، ئەبۇ ھەنىپە قاتارلىق ئالىملارنىڭ قارىشىدۇر. ["نەيلۇل ئەۋتار ناملىق ئەسەر 3-توم 355-بەت"].

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىستە: **پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام روزا ھېيت ۋە قۇربان ھېيت نامىزىدا بىرىنچى رەكئەتتە يەتتە تەكبرى، ئىككىنچى رەكئەتتە بەش تەكبرى ئېيتاتتى.** [ئەبۇ داۋۇد رىۋايىتى 1149-ھەدىس. شەيخ ئەلبانى رەھىمەھۇللاھ بۇ ھەدىسنى ئەبۇ داۋۇدنىڭ سەھىھ ھەدىسلەر توپلىمىدا كەلتۈرگەن]. بۇ كۆپچىلىك ئالىملارنىڭ قارىشىدۇر.

ئىبنى ئابدۇلئەزىز رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: **پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامدىن بايان قىلىنغان ھەدىستە: پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام ھېيت نامىزىنىڭ بىرىنچى رەكئەتتە يەتتە تەكبرى، ئىككىنچى رەكئەتتە بەش تەكبرى ئېيتاتتى.** بۇ ھەدىس بىر قانچە يوللار بىلەن بايان قىلىنغان. ئەمما ساھابىلار (ئاللاھ تائالا ئۇلاردىن رازى بولسۇن) ھېيت نامىزىدا ئېيتىلىدىغان تەكبرىنىڭ سانى توغرىسىدا چوڭ ئىختىلاپ قىلىشقان، شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇلاردىن كېيىنكى تابىئىنلارمۇ شۇنداق ئىختىلاپ قىلىشقان. ["ئەتتەمھىد" ناملىق ئەسەر 16-توم 37-39-بەتكە قارالسۇن].

بۇ ھەقتە تېخىمۇ تەپسىلى مەلۇماتقا ئېرىشمەك ئۈچۈن، **36491** - نومۇرلۇق سوئالنىڭ جاۋابىغا قارالسۇن.

ئىككىنچى: بۇ مەسىلىدىكى ئىختىلاپ يوللۇق ئىختىلاپ بولۇپ، خىلاپلىق قىلغۇچىلار ئىنكار قىلىنمايدۇ، چۈنكى ئۇلارمۇ ساھابىلاردىن، مۇجتەھىد ئالىملاردىن بولغان ئەھلى - سۈننەت ئالىملىرىنىڭ قارىشىنى تۇتقان تۇرسا قانداق ئىنكار قىلىنىدۇ؟. شۇنىڭ ئۈچۈن ئىمام ئەھمەد رەھىمەھۇللاھ ھېيت نامىزىدىكى ئارتۇق تەكبرىلەر توغرىسىدا ساھابىلاردىن بايان قىلىنغان ھەرقانداق ئەسەرنى تۇتسا دۇرۇس بولىدىغانلىقىنى كۈچلاندۈرۈپ مۇنداق دەيدۇ: "پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلىرى ھېيت نامىزىدىكى تەكبرىلەر توغرىسىدا ئىختىلاپ قىلىشتى، ئۇلارنىڭ سۆزىنىڭ ھەممىسىگە ئەمەل قىلىش دۇرۇس بولىدۇ". ["ئەلفۇرۇئ" ناملىق ئەسەر 3-توم 201-بەت].

شەيخ ئىبنى ئۇسەيمىن رەھىمەھۇللاھ ھېيت نامىزىنىڭ بىرىنچى رەكئەتتە يەتتە تەكبرى، ئىككىنچى رەكئەتتە بەش تەكبرى ئېيتىلىدۇ دېگەن قاراشنى بايان قىلغاندىن كېيىن مۇنداق دەيدۇ: لېكىن بۇنىڭ ئەكسىچە ساھابىلاردىن بايان قىلىنغان بويىچە، بىرىنچى ۋە

ئىككىنچى رەكئەتتە بەشتىن تەكبىر ئېيتىسمۇ بولىدۇ، ياكى بىرىنچى ۋە ئىككىنچى رەكئەتتە يەتتىدىن تەكبىر ئېيتىسمۇ بولىدۇ. ئىمام ئەھمەد رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دېگەن: پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلىرى ھېيت نامىزىدىكى تەكبىرلەر توغرىسىدا ئىختىلاپ قىلىشتى، ئۇلارنىڭ سۆزىنىڭ ھەممىسىگە ئەمەل قىلىش دۇرۇس بولىدۇ. يەنى ئىمام ئەھمەدنىڭ قارىشىدا بۇ مەسىلىدە كەڭرىچىلىك بار بولۇپ، مۇسۇلمان كىشى يۇقىرىدا بايان قىلىنغان قاراشلاردىن باشقا يەنە ساھابىلاردىن نەقىل قىلىنغان ئەسەرلەر بويىچە ئەمەل قىلسا توغرا بولىدۇ. بۇ ئىمام ئەھمەدنىڭ قارىشىنىڭ كۈچلۈك ئىكەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ. ئىمام ئەھمەدنىڭ قارىشىدا: سەلەپ ئالىملىرى بىر مەسىلىدە ئىختىلاپ قىلىشقان بولۇپ، بۇ مەسىلىنى كەسكىن ئايرىيدىغان دەلىل بولمىسا، ئۇلارنىڭ قارىشىنىڭ ھەممىسىگە ئەمەل قىلىنىدۇ، چۈنكى ساھابىلەرنىڭ سۆزىگە ھۆرمەت قىلىنىدۇ ۋە ئۇلارنىڭ سۆزى باشقىلارنىڭ سۆزىدىن ئۈستۈن بولىدۇ.

ئىمام ئەھمەد رەھىمەھۇللاھ يەنە مۇنداق دەيدۇ: تۈرلۈك قاراشلارنىڭ بىرىنى چەكلەيدىغان ئوچۇق دەلىل بولمىسا، بۇ مەسىلىدە كەڭرىچىلىك بولىدۇ.

ھەقىقەتەن ئىمام ئەھمەد رەھىمەھۇللاھنىڭ تۇتقان يولى ئۈممەتنى بىرلىككە كەلتۈرىدىغان، ئۇلارنىڭ سۆزىنى بىرلەشتۈرىدىغان يولدۇر، چۈنكى بەزى كىشىلەر كۆز-قاراش ئوخشاش بولمىغان ئىجتىھادتىكى ئىختىلاپى مەسىلىلەرنى ئۈممەتنى بۆلۈۋېتىدىغان ۋە ئىتتىپاقسىزلىققا سەۋەپ قىلىدۇ. ھەتتا ئۆزى خاتا قاراشتا بولغان ئىشنىڭ سەۋەبىدىن ئۆز قېرىندىشىنىڭمۇ ئېزىپ كېتىشىگە سەۋەپ بولىدۇ.

بۇ ئىش مۇشۇ ئەسىردە كەڭ تارقالغان بالا-مۇسبەت بولۇپ، بولۇپمۇ ياشلارنىڭ ئويغىنىشىدىن ياخشى نەتىجىلەرنى كۈتىمىز، بۇ ئويغىنىشنىڭ زىيانلىق تەرەپلىرىمۇ بولۇپ، بەزى ئىختىلاپى مەسىلىلەر سەۋەبىدىن گۇرۇھۋازلىق، بۆلۈنۈش كېلىپ چىقىدۇ، كەسكىن دەلىل بولمىغان ئىجتىھادى مەسىلىلەردە قېرىندىشى بىلەن كۆز قارىشى ئوخشاش چىقمىسا، قېرىندىشىدىن يىراقلىشىدۇ، ئازار قىلىدۇ، ئەيىبلەيدۇ، بۇ چوڭ مۇسبەت بولۇپ، دىن دۈشمەنلىرى بۇنىڭدىن خۇرسەن بولىدۇ. ئوچۇق دەلىل بولمىغان ئىجتىھادى مەسىلىلەردە ئۆز قېرىندىشىنىڭ پىكرىنى ھۆرمەت قىلىشى كېرەك. قېرىنداشلار ئارىسىدا تىنچ-پايدىلىق بولغان مۇنازىرە ئېلىپ بېرىلسا بۇنىڭ زېيىنى بولمايدۇ.

ئىمام ئەھمەد رەھىمەھۇللاھنىڭ: سەلەپ ئالىملىرى بىر مەسىلىدە ئىختىلاپ قىلىشقان بولسا، بۇ مەسىلىنى كەسكىن ئايرىيدىغان دەلىل بولمىسا، ئۇلارنىڭ قارىشىنىڭ ھەممىسىگە ئەمەل قىلىنىدۇ، دېگەن توغرا قارىشىغا ئاللاھ تائالا ياخشى مۇكاپات ئاتا قىلسۇن. [ئەششەرھۇل مۇمتىئ 5-توم 135-138-بەت].

يۇقىرىقى دەلىللەرگە كۆرە، گەرچە ھېيت نامىزىنىڭ بىرىنچى رەكئەتتە يەتتە تەكبىر، ئىككىنچى رەكئەتتە بەش تەكبىر ئېيتىش ياخشى بولسىمۇ، لېكىن بۇنىڭدىن باشقا ساھابىلاردىن بايان قىلىنغان ئەسەرلەر بويىچە ئەمەل قىلىسمۇ بولىدۇ.

ئۈچىنچى: زۆرۈر بولغىنى، قەلبىلەرنى بىرلەشتۈرۈش ۋە ئۈممەتنى ئىتتىپاقلاشتۇرۇش ئۈچۈن تىرىشچانلىق قىلىش كېرەك، بۇ

دىننىڭ ئەسلى ۋە ئاساسىدۇر. تەرك ئېتىلىسە گۇناھ بولمايدىغان سۈننەت- مۇستەھەپ مەسىلىلەر سەۋەبىدىن دىننىڭ ئاساسىنى بۇزۇش، ئۈممەتنى پارچىلاش توغرا بولمايدۇ.

شۇنىڭ ئۈچۈن كۆز قاراشلارنىڭ كۈچلۈك ۋە سۈننەتكە يېقىن بولغانلىرىغا يېتىش ئۈچۈن تېنىچ سۆھبەتلىشىش، بۇ ھەقتە ئىزدىنىش ۋە مۇنازىرە قىلىش چەكلەنمەيدۇ. ئەمما مەسىلىدە بىرلىككە كىلەلمىگەندە، ھەر بىر تەرەپ ئۆز قارىشىنى توغرا، سۈننەتكە يېقىن دەپ قارىسا، ئۇ ۋاقىتتا، ساھابىلاردىن، تابىئىنلاردىن ۋە مەزھەپ ئىماملىرىدىن ئەڭ دەسلەپتە بۇ قاراشنى ئوتتۇرىغا قويغانلارغا ئەگىشىش كېرەك. بىر شەھەردە ياشاۋاتقان مۇسۇلمانلار بىر نامازنى بىر ئىمامغا ئەگىشىپ بىرلىكتە ئوقۇشى، بۆلۈنۈپ كەتمەسلىكى لازىم، بۆلۈنۈپ كېتىش شەيتاندىن بولۇپ، بۇ سەۋەبلىك دىن دۈشمەنلىرى خۇرسەن بولىدۇ.

12585 - نومۇرلۇق سوئالنىڭ جاۋابىدا بايان قىلىنغاندەك، ئىمام نامازدا بىر ھەرىكەتنى قىلسا، بۇ ئىش ئىمامغا ئەگىشىپ ناماز ئوقۇغۇچىنىڭ قارىشىدا يولغا قۇيۇلمىغان ئىش دەپ قارالغان بولسىمۇ، بۇ ئىجتىھادى مەسىلىلەردىن بولسا، ئۇ كىشىنىڭ ئىمامغا ئەگىشىشى زۆرۈر بولىدۇ.

مەسىلەن: تەكبىر مەسىلىسىدە ئىختىلاپ قىلىشقانلار، ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد ياكى ئەبۇ مۇسا ئەشئەرى ياكى ئەبى مەسئۇد ئەنسارى قاتارلىق ساھابىلەرنىڭ بىرىگە ئەگىشىپ ناماز ئوقۇدى دەپ تەسەۋۋۇر قىلساق، بىرىنچى رەكئەتتە ئۈچ تەكبىر ۋە ئىككىنچى رەكئەتتە ئۈچ تەكبىر ئېيتىپ ناماز ئوقۇپ بەرسە ئۇ ۋاقىتتا ئۇلار قانداق قىلار؟!... ئۇلار ئۈممەتنىڭ ئالىملىرى، قەلبى ساغلام، ئىلمى كۆپ بولغان بۇ ساھابىلارغا ئەگىشىپ ناماز ئوقۇشنى تەرك قىلارمۇ؟!.